

აქტიური ღონისძიებები, საინფორმაციო ომი და საინფორმაციო ოპერაციები, მათი გამოყენების სფეროები და მიზნები

ლერი სარაიდაროვი

საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს გენერალური ინსპექციის საგამოძიებო სამმართველოს განსაკუთრებით მნიშვნელოვან საქმეთა გამომძიებელი, საერთაშორისო ურთიერთობების დოქტორი

აბსტრაქტი

წინამდებარე სტატია ეხება ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საფრთხეს დღევანდელ რეალობაში, საინფორმაციო ომს და ოპერაციებს, რომელიც დასაბამს დიდი ხნის წინ იღებს. მართალია, დასახელებულ ფენომენს ქმედებებში გამოხატულება წარსულში განსხვავებული ჰქონდა, თუმცა მიზანი ერთი და იგივე იყო. პროპაგანდა, დეზინფორმაცია, რომელიც ამავდროულად აქტიური ღონისძიებების შემადგენელი ნაწილია, ხორციელდებოდა ბეჭდვითი ორგანოების და მასობრივი მედიის საშუალებებით, ვრცელდებოდა პროკლამაციები, ზემოქმედების მოსახდენად და გავლენის გასაძლიერებლად იყენებდნენ ადამიანურ რესურსს. დღეს, ამ ყველაფერმა სხვა ნიშნულზე გადაინაცვლა, კიბერნეტიზაციამ შეცვალა არამხოლოდ სოციალური ურთიერთობები ინდივიდებს შორის, არამედ გაზარდა საფრთხეები და რისკები სახელმწიფოთაშორის ურთიერთობებში.

აქტიური ღონისძიება ძირითად ხორციელდება (ხორციელდებოდა), როგორც ღიად ისე ფარულად, იგი სპეციფიკური სადაზვერვო და კონტრდაზვერვითი ღონისძიებების და ოპერაციის შემადგენელი ნაწილია და მის მიზანს წარმოადგენს საგარეო და შიდა პოლიტიკის ფარგლებში სასარგებლო ზეგავლენის მოხდენა ქვეყნის ინტერესების შესაბამისად.

მსგავსი ღონისძიებების წარმატებით გამოყენებას დასაბამი მიეცა ცივი ომის პერიოდში, რომელიც მიმდინარეობდა მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ უკვე ყოფილ მოკავშირეებს - საბჭოთა კავშირსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის. ანალოგიურ ხერხებს და მეთოდებს საბჭოთა კავშირი იყენებდა ჩრდილო ატლანტიკური ორგანიზაციის მიმართ, რომელსაც იმთავითვე აღიქვამდა ანგარიშგასაწევ საფრთხედ.

აუცილებელია, რომ „აქტიური ღონისძიებები“ განვასხვავოთ წმინდა ოპერატიული სადაზვერვო და კონტრდაზვერვითი და აგრეთვე დიპლომატიური საქმიანობისგან. ასევე არ უნდა გავაიგიოთ საბჭოთა წარმომავლობის ტერმინთან „იდეოლოგიური ოპერაციები“, რომელიც შინაარსობრივად შესაძლოა აღქმული იქნას მსგავს მანიპულაციად, ვინაიდან განწყობებზე ზეგავლენის მიზნით ხორციელდება. რაც შეეხება აქტიური ღონისძიებების მიზანს, იგი გამოხატულია საზოგადოებრივ აზრზე და შეხედულებებზე, ასევე ცალკეულ პირთა, სახელმწიფოთა და საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა მოქმედებებზე ზემოქმედებაში. მოტივად შესაძლოა მივიჩნიოთ მოჩვენებითი წესრიგისა და კეთილდღეობის საფუძველზე მოქმედი ქვეყნის, სახელისუფლებლო ინსტიტუტების ინტერესების რეალიზება, საზოგადოებაში არსებული ნეგატიური და პოლარიზებული ფონის მოშლა, კეთილგანწყობის მოპოვება. ხშირად, მოტივად ასევე შეიძლება მოგვევლინოს ანგარიშსწორება და შურისძიება, ისეთი ქვეყნების მიმართ, რომელთაგანაც ღია თუ ფარულ კონფრონტაციაში იმყოფება სუბიექტი ქვეყანა.

როგორც აღვნიშნეთ, წარსულში აგრესორ სახელმწიფოს შეეძლო ზეგავლენა მოეხდინა ობიექტ სახელმწიფოზე სხვადასხვა რესურსების გამოყენებით, კერძოდ, აუცილებელი იყო ადამიანური ძალისხმევა ნეგატიური ზემოქმედების მოსახდენად, პროკლამაციების გასავრცელებლად, ჟორების დასაყრდელად, ანეგდოტების მოსაყოლად, დღეს კი ეს ყველაფერი შესაძლებელია განხორციელდეს დისტანციურად, კიბერსივრცეში სასურველი ინფორმაციის განთავსებით, საინფორმაციო სისტემებზე დესტრუქციული და დივერსიული თავდასხმით, კრიტიკული ინფრასტრუქტურის მწყობრიდან გამოყვანით და ა.შ.

საკვანძო სიტყვები:

პროპაგანდა, დეზინფორმაცია, აქტიური ღონისძიებები, საინფორმაციო ომი და ოპერაციები, დაზვერვა და კონტრდაზვერვა, კიბერსივრცე.

Active Measures, Information Warfare and Information Operations, Areas of Their Use and Goals

Leri Saraidarov

General inspection of the Ministry of Defense of Georgia,
EIC investigator of the investigation Division,
PhD in International Relations

Abstract

This article deals with one of the most important threats in today's reality, information warfare and operations that have their origins a long time ago. It is true that the named phenomenon had a different expression in actions in the past, but the goal was the same. Propaganda, disinformation, which at the same time is a component of active measures, was carried out by means of print media and mass media, proclamations were spread, and human resources were used to influence and strengthen influence. Today, all this has shifted to another level, cybernetization has changed not only social relations between individuals, but also increased threats and risks in interstate relations.

The active measure is mainly carried out (was carried out) both openly and covertly, it is a component of specific intelligence and counter-intelligence measures and operations, and its purpose is to exert a beneficial influence within the framework of foreign and domestic policy in accordance with the interests of the country.

The successful use of such measures began during the Cold War, which took place after the Second World War between the former allies - the Soviet Union and the United States of America. Similar ways and methods were used by the Soviet Union against the North Atlantic Organization, which it perceived as a threat to be reckoned with.

It is necessary to distinguish "active measures" from purely operational intelligence and counterintelligence, as well as diplomatic activities. Also, we should not equate it with the term "ideological operations" of Soviet origin, which in terms of content can be perceived as a similar manipulation, since it is carried out in order to influence the mood. As for the purpose of active measures, it is expressed in the impact on public opinion and views, as well as on the actions of individuals, states and public organizations. The motive may be to realize the interests of the country, government institutions operating on the basis of apparent order and welfare, to destroy the negative and polarized background in the society, to gain goodwill. Often, the motive can also be retribution and revenge against countries with which the subject country is in open or covert confrontation.

As we mentioned, in the past, the aggressor state could influence the target state by using various resources, in particular, it was necessary to make human efforts to exert a negative influence, to spread proclamations, to spread rumors, to tell anecdotes, but today all this can be done remotely, by placing the desired information in cyberspace, destructively on information systems. and sabotage attack, disruption of critical infrastructure, etc.

Keywords:

Propaganda, disinformation, active measures, information warfare and operations, intelligence and counterintelligence, cyberspace.

შესავალი

ალბათ იმის მტკიცება, თუ როდის განხორციელდა პირველი აქტიური ღონისძიება ან მისი მსგავსი რაიმე ქმედება სპეციალური სამსახურების მიერ, გარკვეულ სირთულესთან არის დაკავშირებული, თუმცა ძალიან მარტივია თუ ვივარაუდებთ, რომ მსგავსი ტიპის მანიპულაციები დასაბამს იღებენ იმ პერიოდთან, როდესაც შეიქმნა სახელმწიფოები და მათი უსაფრთხოების სამსახურები.

სწორედ, მათი საქმიანობის ერთ-ერთ გენერალურ ხაზს წარმოადგენდა და ამჟამადაც წარმოადგენს აქტიური ღონისძიებები, რომლებიც საკმარისად დიდ ძალისხმევას და რესურსს მოითხოვენ.

დღევანდელ რეალობაში სადაოს აღარ წარმოადგენს, რომ ტერმინი „აქტიური ღონისძიება“¹ მიუთითებს სწორედ რუსული სპეციალური სამსახურების და მათი წინამორბედების - საბჭოთა კავშირისდროინდელი ანალოგიური სამსახურების საქმიანობაზე.

გვსურს საუბარი განვავრდოთ აქტიური ღონისძიებების მნიშვნელობაზე, მათ მიზნებზე, სამიზნეებზე, სახეებზე, მოტივებზე, მათ განმახორციელებელ უწყებებზე, განხორციელების მეთოდებსა და საშუალებებზე.

აქტიური ღონისძიება შეიძლება იყოს ღია და ფარული სპეციფიკური სადაზვერვო და კონტრდაზვერვითი ღონისძიებების და ოპერაციის შემადგენელი ნაწილი, რომლის მიზანს წარმოადგენს საგარეო და შიდა პოლიტიკის ფარგლებში სასარგებლო ზეგავლენის მოხდენა ქვეყნის ინტერესების შესაბამისად.

თუმცა, აქვე უნდა გავაქარწყლოთ ის არსებული მცდარი წარმოდგენა „აქტიურ ღონისძიებებზე“, რომელთა მიხედვითაც მათი მიზანმიმართული განხორციელება ხდება და ხდებოდა მხოლოდ უცხო ქვეყნის ტერიტორიაზე და იქ მოქმედი სახელმწიფო სამსახურებისა და არსებული საზოგადოების მიმართ. ეს რეალობას არ შეესაბამება, ვინაიდან, მსგავსი ოპერაციების გატარება შესაძლებელია (შესაძლებელი და ნებადართული იყო) და დაშვებულია საკუთარი მოსახლეობის გარკვეული ჯგუფების, დიასპორების და უმცირესობების მიმართ, რაც რეალურად აქტიურ ფსიქოლოგიურ ზეგავლენას ახდენს მათზე.

აქტიურმა ღონისძიებებმა წარმატებების პიკს მიაღწიეს ცნობილი ცივი ომის პერიოდში, რომელიც მიმდინარეობდა მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ უკვე ყოფილ მოკავშირეებს - საბჭოთა კავშირსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის. მსგავსი დამოკიდებულებით და განწყობით საბჭოთა კავშირი მოქმედებდა ჩრდილო ატლანტიკური ორგანიზაციის მიმართ, რომელსაც იმთავითვე აღიქვამდა ანგარიშგასაწევ საფრთხედ.

აქტიური ღონისძიებების ქვეშ მოიაზრებოდა ფარულად ან მოტყუებით ჩადენილი ქმედებები, რომლებიც გამოიყენებოდა ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის წარმატებით განხორციელების მიზნით. გარდა იმისა, რომ ნებისმიერი ხელისუფლება წარმატებით თუ წარუმატებლად ცდილობს საკუთარი რეპუტაციისა და იმიჯის ამაღლებას ქვეყნის შიგნით მხარდაჭერისა და აღიარების მოპოვების მიზნით, იგივე მონდომებით ცდილობს ნდობისა და პატივისცემის მოპოვებას საერთაშორისო ასპარეზზე. საგარეო პოლიტიკის განხორციელების ერთ-ერთ პრიორიტეტულ ვექტორად, სხვა საქმიანობებთან ერთად, როგორიცაა დიპლომატია, ვაჭრობა, სამართლებრივი დახმარება, სამხედრო თანამშრომლობა, მიმართავენ სადაზვერვო საქმიანობასთან დაახლოებული ღონისძიების სპეციალური სახეს - აქტიურ ღონისძიებებს. აუცილებელია, რომ „აქტიური ღონისძიებები“ განვასხვავოთ წმინდა სადაზვერვო და კონტრდაზვერვითი, ასევე დიპლომატიური საქმიანობისგან. ასევე არ უნდა აგვერიოს იგივე საბჭოთა წარმომავლობის ტერმინში „ინფორმაციური ოპერაციები“, რომელიც შინაარსობრივად შესაძლოა აღქმული იქნას მსგავს მანიპულაციად, ვინაიდან განწყობებზე ზეგავლენის მიზნით ხორციელდება. რაც შეეხება აქტიური ღონისძიებების მიზანს, იგი გამოხატულია საზოგადოებრივ აზრზე და შეხედულებებზე, ასევე ცალკეულ პირთა, სახელმწიფოთა და საზოგადოებრივ ორგანიზაციათა მოქმედებებზე ზემოქმედებაში. მოტივად შესაძლოა მივიჩნიოთ მოჩვენებითი წესრიგისა და კეთილდღეობის საფუძველზე მოქმედი ქვეყნის, სახელისუფლებლო ინსტიტუტების ინტერესების რეალიზება, საზოგადოებაში არსებული ნეგატიური და პოლარიზებული ფონის მოშლა, კეთილგანწყობის მოპოვება. ხშირად, მოტივად ასევე შეიძლება მოგვევლინოს ანგარიშსწორება და შურისძიება, ისეთი ქვეყნების მიმართ, რომელთანაც ღია თუ ფარულ კონფრონტაციაში იმყოფება სუბიექტი ქვეყანა.

აქტიურ ღონისძიებებზე საუბრისას, აუცილებელია შევხვით მის მიმართულებებს, რომლებიც მიზნად ისახავს ძირითადად საინტერესო უცხო ქვეყნების თანამდებობის პირთა და სპეციალურად განსაზღვრული საზოგადოების კონტინგენტის მიმართ (ვინც ანგარიშგასაწევია, ვისაც შესწევს უნარი გაავრცელოს მიღებული ინფორმაცია,² იქონიოს გავლენა, გააჩნია სათანადო რეპუტაცია,³ სარგებლობს

1 Active measures (Rus: активные мероприятия) - ძირითადად ფარული პოლიტიკური ოპერაციები, დაწყებული დეზინფორმაციული კამპანიებიდან აჯანყებების მოწყობამდე. Литвиненко А.В. Примеры специальных информационных операций, «Специальные информационные операции и пропагандистские кампании»; (Киев, 2000).

2 დეზინფორმაციასთან ერთად, რომელიც ორიენტირებული და გათვლილი იყო საზოგადოებრივ აზრის დამახინჯებაზე ან სახელმწიფო მოხელეების შეცდომაში შეყვანაზე, ყალბად შექმნილი ამბები მიზანმიმართული იყო ორგანიზაციების და პოლიტიკური პარტიების ცალკეული პირების დისკრედიტაციისკენ.

3 ნეგატიური ზეგავლენა - დეზინფორმაცია, პროპაგანდა, ყალბი ცნობების გავრცელება, სახელგამტეხი და რეპუტაციის შემლაზავი ინფორმაციის შეთხზვა და გავრცელება. Малявина В.В., Информационные операции: история и современность, Москва, 2015.

სანდოობით) ნეგატიურიან პოზიტიურიზეგავლენის მოხდენას.⁴

ძირითადი ნაწილი აქტიური ღონისძიებები

ზოგადად, აქტიური ღონისძიებები ძირითადად ტარდებოდა და ტარდება ფარულად, სადაზვერვო და სპეციალური სამსახურების მიერ და მათ მიზანს წარმოადგენდა და წარმოადგენს კონკრეტული სახელმწიფოს ან/და სახელმწიფოების შეცდომაში შეყვანა, მტრულად განწყობილი სახელმწიფოების მიმართ ძირგამომთხრელი და დამასუსტებელი საქმიანობის წარმოება,⁵ დაკნინება, რეპუტაციის შელახვა და სხვა მსგავსი მანიპულაციები.⁶

დაინტერესებული ქვეყანა, ანუ ის ქვეყანა, რომელსაც გააჩნია საჭიროება გაატაროს აქტიური ღონისძიებები, აღნიშნულ სპეციალურ მოქმედებებს, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის ფარგლებს გარეთ ახორციელებს სახელმწიფოში მოქმედი სპეციალური სამსახურების მეშვეობით. ისტორიულად კონკრეტული ქმედებების გახორციელება ევალებოდათ საბჭოთა სუკ-ის ქვედანაყოფებს, როგორც სადაზვერვო, ისე კონტრდაზვერვით სამსახურებს.

უფრო კონკრეტულად სუკ-ის პირველ მთავარ სამმართველოში (ე.წ. ПГУ - საგარეო მიმართულებით დაზვერვის სამმართველო) შედიოდა სამსახური პირობითი ნიშნით „А“,⁷ რომელიც აქტიური ღონისძიებების აღმნიშვნელი იყო.⁸ ამავე სამსახურის დაქვემდებარებაში იყო სპეციალური დანაყოფი სახელწოდებით „Д“,⁹ რაც დეზინფორმაციის წარმოების გამომხატველი იყო. ეს ყველაფერი აქტიურად ფუნქციონირებდა „ცივი ომის“ პერიოდში და ძირითადი ორიენტირი და სამიზნე იყო ამერიკის შეერთებული შტატები და მისი დისკრედიტაცია.¹⁰ აქვე უნდა ითქვას, რომ სუკ-ის ხსენებული დანაყოფი მჭიდრო საქმიან კავშირში იმყოფებოდა საბჭოთა სოციალისტური კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის საერთაშორისო განყოფილებასთან. გარდა აღნიშნულისა,¹¹ ყველა საბჭოთა ორგანიზაცია და საზღვარგარეთ არსებული წარმომადგენლობა,¹² ასევე მოჩვენებითი (ყალბი) ორგანიზაციები და მეგობრული საზოგადოებები მზად იყვნენ საჭიროების შემთხვევაში ჩართული ყოფილიყვნენ აქტიური ღონისძიებების ჩატარების კამპანიაში.¹³

4 პოზიტიური ზეგავლენა - საკუთარი ქვეყნის იმიჯის ამაღლების მიზნით ჟურნალების, გაზეთების ტირაჟირება-გავრცელება, კულტურული ღონისძიებებით (რბილი ძალის) ზემოქმედება. *Малыгина В.В., Информационные операции: история и современность, Москва, 2015,*

5 აქტიური ღონისძიებები - ფარულად ან მოტყუებით ჩადენილი ქმედებები. იგი დაკავშირებულია სადაზვერვო და კონტრსადაზვერვო, ნაწილობრივ დიპლომატიურ და საინფორმაციო საქმიანობასთან. მისი მეშვეობით ხდება საზოგადოებრივ აზრსა და ცნობიერებაზე ზეგავლენის მოხდენა, შეცდომაში შეყვანა. ლომთაძე გიორგი. რუსეთის რბილი და ხისტი ძალა საქართველოს წინააღმდეგ. თბილისი, ინტელექტი. 2017,

6 სსრკ სახელმწიფო უსაფრთხოების სისტემა შეიქმნა უკვე 1920 -იან წლებში. ამ მანქანამ თითქმის მაშინვე დაიწყო სრულ რეჟიმში მუშაობა. საკმარისია გავიხსენოთ მხოლოდ რეპრესიები, რომლებიც განხორციელდა სსრკ-ში მე-20 საუკუნის 30-იან წლებში.

7 Первое главное управление КГБ СССР (ПГУ) — структурное подразделение Комитета государственной безопасности Советского Союза, ответственное за внешнюю разведку. Шариков Павел, Информационные операции в современной военной стратегии.

России. Изд-во Эксмо 2016.

8 სამსახური „А“, ხშირად ერევათ ანალიტიკურ სამსახურში, რომელიც პირველი სამმართველოს პირველი განყოფილება იყო: საინფორმაციო-ანალიტიკური. ამავე სამმართველოში იყო სამსახური „Р“- სადაზვერვო-ანალიტიკური (разведывательно-аналитическая), რომელიც პერიოდულად ადგენდა პოლიტიუროსთვის განკუთვნილ მკაცრად საიდუმლო ბიულეტენს და აღწერდა ყველაზე მნიშვნელოვანი „აქტიური ღონისძიებების“ ქვეყნის მიმდინარეობას და შედეგებს. მოგახსენებთ, საბჭოთა ხელმძღვანელობა თავად იღებდა მონაწილეობას უმსხვილეს პროპაგანდისტულ ღონისძიებებში, ასევე კამპანიებში საზოგადოებრივი აზრის დეზინფორმაციისთვის.

9 სამმართველო „А“-ს წარმატებული საქმიანობის მაგალითად შეიძლება მიჩნეულ იქნას ის ფაქტი, რომ სუკ-ი ყოველწლიურად აქვეყნებდა 4-5 ყალბ ამერიკის სახელმწიფო დოკუმენტს. ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილია „აშშ არმიის სავლე სახელმძღვანელო-ინსტრუქცია“, დათარიღებული 1970 წელს გენერალ უესტმორლენდის ხელმოწერით.

10 1954 წლის 13 მარტს, სსრკ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის განკარგულებით შეიქმნა სსრკ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტი. ამ ფორმით, ეს ორგანო არსებობდა სსრკ-ს დაშლამდე. ავტორთა კოლექტივი, საინფორმაციო ომის არსი და მეთოდები. საინფორმაციო ომები: ისტორია, არსი და მეთოდები საინფორმაციო ომის არსი და თავისებურებები, თსუ 2022.

11 Подставные организации и общества дружбы-მოჩვენებითი-ყალბი ორგანიზაციები, როგორც წესი ჩვეულებისამებრ მოქმედებენ არასამთავრობო ორგანიზაციების მსგავსად, ვითომდა არაპოლიტიკური ინტერესის მქონე მსოფლიო მშვიდობის მომხრე სუბიექტები. Abrams, S. Beyond Propaganda: Soviet Active Measures in Putin's Russia. *Connections: The Quarterly Journal.* (2016). 15 (1). pp. [5-31].

12 ცენტრალური კომიტეტის საერთაშორისო განყოფილება კოორდინაციას უწევდა ისეთი ფრონტალური ორგანიზაციების საქმიანობას, როგორებიც იყვნენ მსოფლიო მშვიდობის საბჭო და პროფკავშირების მსოფლიო ფედერაცია, ასევე ადგილობრივი მეგობრობის ჯგუფები და საზოგადოებები. ყალბი ორგანიზაციები მოქმედებდნენ, როგორც არასამთავრობო, თითქოსდა არაპოლიტიკური ორგანიზაციები ისეთი კეთილშობილური მიზნით, როგორიცაა მსოფლიო მშვიდობა.

13 დასავლური წყაროს მონაცემებით სამმართველო „А“-ს ყოველწლიური ბიუჯეტი შეადგენდა 50 მლნ. აშშ დოლარს.

ასევე აღნიშვნის ღირსია საბჭოთა კავშირის სატელეგრაფო სააგენტოს TACC¹⁴-ის საქმიანობა, რომელიც კოორდინაციაში იყო სუკ-ის შესაბამის სამსახურთან და დაკავებული იყო პროპაგანდით და კონტრ-პროპაგანდით, ასევე დეზინფორმაციის ფართო გავრცელებით. ანალოგიური საქმიანობით გამოირჩეოდა იმ დროინდელი საინფორმაციო სააგენტო АПН,¹⁵ რომლის საფარქვეშ სხვადასხვა ქვეყნებში კორესპონდენტებისა და ჟურნალისტების სალევალიზაციო დოკუმენტებით,¹⁶ ლეგენდით მოქმედებდნენ დაზვერვის ოფიცრები.

აქტიური ღონისძიებები აერთიანებდა მედიის მანიპულაციასა და კონტროლს, წერილობით და ზეპირ დეზინფორმაციას, საზღვარგარეთ არსებული კომუნისტური პარტიების გამოყენებას, ფარული რადიოსიხშირების წარმოებას, აჯანყებულების და ტერორისტული ჯგუფების წახალისებასა და მხარდაჭერას. შესაბამისი სამსახურები, აღნიშნული მიზნებისთვის,¹⁷ ასევე წარმატებით იყენებდნენ საბჭოთა კავშირში იმ დროისათვის არსებულ სხვადასხვა რელიგიურ ორგანიზაციებს გავლენების გამტარებლობად.¹⁸

ვინაიდან, წარმატებული საგარეო პოლიტიკის წარმოება არ გულისხმობდა მკაცრად, მხოლოდ ზეგავლენის მოხდენას საერთაშორისო ასპარეზზე ქვეყნის გარეთ, მისი განხორციელება ნაწილობრივ შესაძლებელი იყო ქვეყნის შიდა ტერიტორიაზე, უცხოურ წარმომადგენლებთან და დელეგაციებთან, მისიებთან, ასევე საკუთარი საზოგადოების კონკრეტულ სემენტთან მიმართებაშიც. ამ შემთხვევაში აქტიური ღონისძიებების გატარების ტვირთი ეკისრებოდათ და ამჟამადაც აკისრიათ კონტრდაზვერვითი საქმიანობის განმახორციელებელ დანაყოფებს.

საბჭოთა კავშირის არსებობის დროს კონტრდაზვერვითი საქმიანობის განმახორციელებელი დანაყოფებისთვის, აქტიური ღონისძიება წარმოადგენდა მათ პროფესიულ ფუნქციებში შემავალ ერთ-ერთ მიმართულებას, რომლის ქვეშაც იგულისხმებოდა აგენტურული პოზიციების შექმნა მოწინააღმდეგის და მისი გარემოცვის ბანაკებში, მათთან ოპერატიული თამაშების საწარმოებლად, მათი დეზინფორმირებისათვის, კომპრომეტაციისათვის, მათი ოპერატიული ინტერესების გამოვლენის მიზნით.¹⁹

კონტრდაზვერვითი საქმიანობის განმახორციელებელი სამსახურების ძირითადი ძალისხმევა მიმართული იყო უცხო ქვეყნების სპეცსამსახურების ძირგამომთხრელი საქმიანობის აღკვეთაზე, შპიონაჟზე (ჯაშუშობაზე), პროვოკაციებზე, დივერსიასა და სახელმწიფო წყობის წინააღმდეგ მიმართულ სხვა მსგავს ქმედებებზე.

ზოგადად, კონტრდაზვერვითი სამსახურები იყენებენ თავდაცვითი ხასიათის მეთოდებს, როგორებიცაა გამოძიება, შემოწმებები, თვალთვალი, ასევე აქტიურ ღონისძიებებს, მაგალითად: ოპერაციებს ოპერატიული თანამშრომლის ან აგენტის ჩანერგვის, ასევე დეზინფორმირების სახით, გარდა აღნიშნულისა ოპერაციები შესაძლოა მიმართული იყოს მტრულად განწყობილი ორგანიზაციების საქმიანობის შეწყვეტისკენ ან მათი მანიპულირებისკენ, რაც შეიძლება მხარდაჭერილი იყოს ოპერატიული თამაშის მეთოდით.

აქტიური ღონისძიებების გასატარებლად კონტრდაზვერვითი საქმიანობის განმახორციელებელი

ი. ანდროპოვის სუკ-ის მინისტრობის პერიოდში სამმართველო გეგმავდა, კოორდინაციას უწევდა და ახორციელებდა „აქტიურ ღონისძიებებს“ მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანაში. Abrams, S. Beyond Propaganda: Soviet Active Measures in Putin's Russia. *Connections: The Quarterly Journal*. (2016). 15 (1). pp. [46].

14 Телеграфное агентство Советского Союза-საბჭოთა კავშირის სატელეგრაფო სააგენტო, შეიქმნა 1925 წელს. Малявина В.В., Информационные операции: история и современность, 2015, [12]

15 Агентство печати «Новости»-საბჭოთა საინფორმაციო სააგენტო, შეიქმნა 1961 წელს „სოვინფორმბიუროს“ საფუძველზე. (Совинформбюро - საბჭოთა საინფორმაციო ბიურო). Малявина В.В., Информационные операции: история и современность, 2015, [17]

16 საიმედოობის ხარისხის მიხედვით სალევალიზაციო დოკუმენტები შეიძლება იყოს ნამდვილი და ყალბი. ისინი გამოიყენება აგენტის ან მზვერავის (არალევალის) პროვინების, პროფესიის, საქმიანობის დასადასტურებლად, ლეგენდის ან რეალური მდგომარეობის გასამყარებლად და მხარდასაჭერად, საიმედო დოკუმენტმა უნდა გაუძლოს კონტრდაზვერვით შემოწმებას. Макаренко С.И. Информационное противоборство и радиоэлектронная борьба в сетцентрических войнах начала XXI века. — СПб. 2017. [46-52]

17 საბჭოთა რელიგიურ-პროპაგანდისტული აპარატი (Советский религиозно-пропагандистский аппарат), ცენტრალური კომიტეტის საერთაშორისო განყოფილება, რომელიც იყო საბჭოთა საგარეო პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელების წამყვანი ორგანო, ასევე აკონტროლებდა ურთიერთობას ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის. Шарилов Павел, Информационные операции в современной военной стратегии. России. Изд-во Эксмо, 2016. [56]

18 სუკ-ის ბრძოლის საშუალებების არსენალში იდეოლოგიისა და სსრკ-ში არსებული პოლიტიკური რეჟიმისადმი მტრულად განწყობილი სუბიექტების წინააღმდეგ განსაკუთრებული ადგილი ეკავა პრესის, კინოს, თეატრის, ტელევიზიისა და რადიოს მეშვეობით საზოგადოებრივი აზრის მომზადებას და ჩამოყალიბებას. 1978 წელს დაარსდა სსრკ სუკი-ს (КГБ) სპეციალური პრიზი ლიტერატურისა და ხელოვნების დარგში, რომელიც მიენიჭათ მწერლებსა და მსახიობებს, რომელთა ნამუშევრებიც ახორციელებდნენ სახელმწიფო უსაფრთხოების ორგანოების ხელმძღვანელობის იდეოლოგიურ ზრახვებს ან აშუქებდნენ კომიტეტის საქმიანობას. ამ პოლიტიკის წყალობით, განხორციელდა ფილმების გადაღება, როგორებიცაა „გაზაფხულის ჩვიდმეტი გაელევა“, „ვარიანტი - ომეგა“, „ფარი და ხმალი“, „სახელმწიფო საზღვარი“, „TASS უფლებამოსილია განაცხადოს...“ Зенгер Харро фон, Стратегемы, т.1-2. — М.: Изд-во Эксмо, 2004. [89]

19 ტერმინი გამოიყენებოდა საბჭოთა კავშირის უშიშროების ორგანოების მიერ და გულისხმობდა ოპერაციების და ღონისძიებების სისტემას, რომლის საფუძველზეც ორმაგი აგენტის გამოყენებით მოწინააღმდეგეს მიეწოდებოდა დეზინფორმაციული ხასიათის ინფორმაცია და აგენტურული ანგარიშები საქმიანობის თაობაზე ლეგენდირებული მონაცემებით.

დანაყოფები მოწინააღმდეგის დეზინფორმირებისათვის იყენებდნენ ოპერატიული თამაშის მეთოდს, რომლის დროსაც ჩანერგილი თანამშრომელი ან აგენტი, საინტერესო მხარეს აწვდიდა დეზინფორმაციას, იმყოფებოდა მის გარემოცვაში, აკონტროლებდა მოსალოდნელ და სავარაუდო მოქმედებებს, რის შესახებაც აწვდიდა მონაცემებს დაინტერესებულ (ინიციატორი) მხარეს. აღნიშნული შესაძლოა ასევე განეხორციელებინა მოწინააღმდეგის რიგებიდან გადმოზირებულ მზვერავსაც, რომელიც შესაძლოა კომპრომეტირებული ყოფილიყო სხვადასხვა საფუძველით. აქვე არ უნდა გამოვიტყუოთ ნებაყოფლობით მოთანამშრომლე მზვერავი, რომელიც გამოვლენილ იქნა კონტრდაზვერვითი საქმიანობისას, თუმცა ასეთ შემთხვევაში შესაძლოა მანებლობის ინტერესი მაღალი იყოს მოწინააღმდეგის მხრიდან და დეზინფორმირების რისკიც პირდაპირპროპორციული, ანუ ჩანერგვის მცდელობა მოწინააღმდეგის მხრიდან.

გარდა ზემოხსენებული პერსონებისა ოპერატიულ თამაშში დასაშვებია უცხო ქვეყნის სადაზვერვო სამსახურების მზვერავების-აგენტების და ემისრების გამოყენება,²⁰ რომელთა საქმიანობის ჩავარდნის შესახებ არ არის ცნობილი მოწინააღმდეგე მხარისთვის, ამ შემთხვევაში ასეთი პირები თამაშობენ ორმაგი აგენტის როლს.

ოპერატიულ თამაშზე საუბრისას აუცილებელია შევეხოთ მის ერთ-ერთ აქტიურად გამოყენებად მიმართულებას - რადიოთამაშს (რადიოსპექტაკლი),²¹ რომელიც მიზნად ისახავდა საინტერესო პირის, ჩვენს შემთხვევაში მოწინააღმდეგე მხარის სადაზვერვო სამსახურების დეზინფორმირებას და მანიპულირებას იმიტირებული რადიოსადგურის მეშვეობით,²² რადიოარხების გამოყენებით დამახინჯებული და აბსურდული ინფორმაციის მიწოდებას. აღნიშნული ოპერაციის განსახორციელებლად ძირითად გამოიყენებოდა მოწინააღმდეგის მხრიდან გადმოზირებული რადიომეკავშირე ან/და მტრის ბანაკში ჩანერგილი აგენტი. სადაზვერვო სამსახურის რადიომეკავშირეს ეძლეოდა საშუალება იმიტირებული რადიოსადგურებისა და არხების გადაჭრის (რომელიც ხელში ჰქონდა ჩაგდებული დეზინფორმაციის გამავრცელებელს, დაინტერესებულ მხარეს),²³ სადაც ვრცელდებოდა დეზინფორმაციული ხასიათის ინფორმაცია, რომელზე დაყრდნობითაც მოქმედებდა შეცდომაში შეყვანილი თავდამსხმელი სახელმწიფო.²⁴ გადმოზირებული რადიომეკავშირის ეთერში გასვლა, ოპერაციის ჩავარდნის რისკის გამოსარიცხად, მკაცრად კონტროლდებოდა რადიოკონტრდაზვერვითი სამსახურის მიერ.²⁵

დეზინფორმაციის სანდოობის ასამაღლებლად და მასზე დაყრდნობით რეაგირების მიზნით, გარდა განგებ დამახინჯებული და აბსურდული ინფორმაციით უზრუნველყოფისა, უდავოდ აუცილებელი იყო დეზინფორმაციაში გავრცელებული ცნობების იმიტირება და შენიღბვა, მოდელირება, რეალობასთან მიახლოება. თუ ცნობა ვრცელდებოდა საჯარისო ნაწილების კონკრეტული მიმართულებით გადაადგილების თაობაზე, თვალთმაქცურად ხორციელდებოდა საჯარისო ნაწილებისა და საბრძოლო ტექნიკის კონცენტრაცია, რათა რადიოარხით მიწოდებული ცნობების სანდოობა მომატებულიყო სადაზვერვო ღონისძიებებით გადამოწმების საფუძველზე.²⁶

ზოგიერთ ქვეყანაში არსებობს საიდუმლო აქციების - ფარული ოპერაციების პრაქტიკა, რომელიც აქტიური ღონისძიებების მსგავსად მიზნად ისახავს ზეგავლენის მოხდენას საზღვარგარეთის ქვეყნების პოლიტიკაზე, თავდაცვაზე და ეკონომიკაზე. მსგავსი ოპერაციები გამოიყენება იმ მიზნების მისაღწევად, სადაც უძღურია დიპლომატიური და სხვა პოლიტიკური მეთოდები. ოპერაციები მოიცავს პროპაგანდას, უცხოური პოლიტიკური ან სამხედრო დაჯგუფებების მხარდაჭერას, ასევე ოპერაციის განმახორციელებელი ქვეყნის ინტერესების შესაბამისად უცხოური ხელისუფლების დახმარებას და სხვა. როგორც წესი, აღნიშნული საქმიანობის განმახორციელებელ სუბიექტებად გვევლინებიან დაინტერესებული სახელმწიფოს საგარეო დაზვერვის სამსახურები.

კონტრდაზვერვითი საქმიანობის განხორციელება, რომელიც უკავშირდება აქტიური ღონისძიებების გატარებას საკუთარ ტერიტორიაზე, გარდა უცხო ქვეყნების წარმომადგენლების მიმართ (იგულისხმება სადაზვერვო, დიპლომატიური მისიების, კონკრეტული ორგანიზაციების და ცალკეული

20 ემისარი - პირი, რომელიც არაოფიციალურად იგზავნება სხვა ქვეყანაში საიდუმლო პოლიტიკური დავალებით. <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=3&t=12848>

21 რადიოთამაშში - აქტიური ღონისძიების ოპერატიული თამაშის ერთ-ერთი სახე, პირველად გამოყენებულ იქნა პირველი მსოფლიო ომის დროს გერმანული სპეცსამსახურების მიერ ინგლისელი დივერსანტების წინააღმდეგ. Гриняев Сергей, «Поле битвы — киберпространство», — Минск, 2004. [25]

22 ინფორმაცია მიეწოდებოდა იმიტირებული სადგურის მეშვეობით - საბრძოლო ძალის რიცხოვნობის, დანაკარგების, შევსების თაობაზე, მათი გადაადგილების, დისლოკაციის, ლოკაციის შეცვლის, მოსალოდნელი თავდასხმების და გეგმების შესახებ, შეიარაღების მოცულობის და მდგომარეობის შესახებ. Arquilla J. Borer D. A. ed. Information Strategy and Warfare A guide to theory and practice. New York NY: Routledge (2007) [45]

23 1945 წლის 5 მაისს დასრულდა ერთ-ერთი ცნობილი რადიოთამაში „ბერეზინო“, რომელიც შესრულებულ იქნა საბჭოთა სპეცსამსახურების მიერ მე-3 რეიხის სადაზვერვო დანაყოფების წინააღმდეგ. Boghardt T. Soviet Bloc Intelligence and Its AIDS Disinformation Campaign. Studies in Intelligence. 53 (4) pp. (2009) [1-22]

24 მსგავსი სახის ღონისძიებები ძირითადად, წარმატებულად გამოიყენება საომარი მდგომარეობის დროს.

25 კონტროლი მიზნად ისახავდა გადმოზირებული რადიომეკავშირის მხრიდან შტაბისათვის რაიმე სახის მისახვედრი ნიშანის მიცემის რისკის გამორიცხვას. Бояркин В. В., Бояркина Л. А. Методы и цели ведения информационной войны в России. Изд-во Вече 2018. [33]

26 საბჭოთა სუკი წლების განმავლობაში ახორციელებდა „აქტიურ ღონისძიებებს“ საბჭოთა კავშირის და დასავლეთის ტერიტორიაზე, რათა დაეფარა ჩერნობილის ატომური ელექტროსადგურის ავარიით გამოწვეული კატასტროფის მასშტაბები და საფრთხეები. Малявина В.В., Информационные операции: история и современность, 2015, [98]

პირების მიმართ), დაშვებულია მიზანმიმართული იყოს შიდა აუდიტორიის მიმართ.

ვინ მოიაზრება შიდა აუდიტორიაში? ანუ დაინტერესებული ქვეყნის ტერიტორიაზე მცხოვრები ის პირები და საზოგადოების ნაწილი, ვინც შესაძლოა მარტივად მოექცეს უცხო ქვეყნის სპეცსამსახურების ზეგავლენის ქვეშ, დაექვემდებაროს გადაბირებას, მონაწილეობა მიიღოს ანტისახელმწიფოებრივ და ძირგამომთხრელ საქმიანობაში, მარტივად მოიხიბლოს დასავლური კულტურითა და შემოთავაზებებით, ცხოვრების წესითა და მოჩვევნებითი ფუფუნებით.

ერთ-ერთ ასეთ ოპერაციად შეიძლება დასახელდეს 1970-იან, 1980-იან წლებში ემიგრაციაზე მოფიქრალი საბჭოთა ებრაელების მიმართ განხორციელებული ღონისძიებები. მათ შორის საინტერესოდ მიიჩნევა 1986 წელს ჩერნობილის ატომურ ელექტროსადგურზე მომხდარი ავარიის გამო უკრაინელი ებრაელების გაზრდილი მოთხოვნა ემიგრაციაზე, რის საპასუხოდაც იმჟამინდელმა სუკ-მა გააძლიერა იდეოლოგიური ღონისძიებები სამუშაო ადგილებზე, აკადემიურ წრეებში.²⁷ სუკ-ში იბარებდნენ ებრაელებს პროფილაქტიკური საუბრების განსახორციელებლად, სადაც ზოგ შემთხვევაში აშინებდნენ, ზოგ შემთხვევაში კი აცნობდნენ ყალბ სტატისტიკურ მონაცემებს ავარიის მასშტაბის სიმცირის თაობაზე, ასევე მათ ადანაშაულებდნენ პატრიოტიზმის არქონაში, რაც იმ დროისათვის „სამშობლოს დაღალტის“ ტოლფასი იყო. იყო ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც აკადემიურ პერსონალს დაწინაურების პერსპექტივით იყოლიებდნენ მსგავს კონტინგენტთან მუშაობისთვის, რათა შენელებული ყოფილიყო ემიგრაცია ქვეყნიდან, რაც თავისთავად საბჭოთა კავშირისთვის დამაკნინებელი იყო და მიუთითებდა არასახარბიელო სოციალურ პირობებსა და პოლიტიკურ მდგომარეობაზე.

სასოწარკვეთილ მდგომარეობაში მყოფი საბჭოთა ხელისუფლება საკუთარი რეპუტაციის შესანარჩუნებლად არ ერიდებოდა სტატისტიკის მონაცემების დამახინჯებას, დეზინფორმაციის გავრცელებას, პროპაგანდას და იდეოლოგიურ ზემოქმედებას, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის ფარგლებს გარეთ.

დღევანდელი რეალობა საბჭოთა კავშირის ძირითადი სამართალმემკვიდრისთვის - რუსეთისთვის განსხვავებულია, გამოწვევებიც და საფრთხეებიც გაცილებით მზარდი, ასევე გაზრდილია მოქმედი პირების რიცხოვნობა და მოსალოდნელ კონფლიქტში მონაწილე სახელმწიფოთა რაოდენობა, შეცვლილია ასევე სავარაუდო ფრონტის ხაზი, მარტივად რომ ვთქვათ წაშლილია. საომარ სიბრტყეში დაემატა ახალი განზომილება, კოსმოსურის გვერდით აღმოჩნდა მე-5 - კიბერდომენი. შესაბამისად, ის მეთოდები და მიდგომები, რასაც აქტიურად იყენებდნენ საბჭოთა სუკ-ის ქვედანაყოფები დაექვემდებარა მოდიფიცირებას, განვითარებას, სრულყოფას და თანამედროვე სისტემებთან შესაბამისობაში მოყვანას.

აქვე უნდა აღნიშნოს, რომ „აქტიური ღონისძიებები“ და მათი განხორციელების მეთოდები საბჭოთა კავშირის დროინდელ ღია ნორმატიულ დოკუმენტებში თითქმის არც არის ნახსენები, ძირითადად მათი განხორციელების სპეციფიკა დარეგულირებული იყო უწყებრივი ღონის საიდუმლო გრიფის მქონე აქტებით, უწყების ხელმძღვანელის ან მისი მოადგილის ბრძანებებით.

აქტიურ ღონისძიებებზე საუბრის პარალელურად მოდით განვიხილოთ საბჭოთა საგარეო პოლიტიკის მთლიანი სპექტრი თეთრი, რუხი და შავი ოპერაციების პრიზმაში. ნორმალური დიპლომატიური, სავაჭრო, საინფორმაციო ღონისძიებები და დახმარების გაწევა შესაძლოა ჩაითვალოს ღია ანუ „თეთრ საქმიანობად“. „რუხი საქმიანობა“ - ეს არის ღონისძიებათა სინთეზი, რომელიც მოიცავს და გულისხმობს პოლიტიკური ფრონტების, უცხოური მხარდამჭერი პოლიტიკური პარტიების, „არალეგალური“ რადიოსადგურების ან/და ცნობილი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების გამოყენებით დეზინფორმაციის გავრცელებას. „შავი საქმიანობა“ განსხვავებით წინამორბედი ორი საქმიანობისგან, მოიცავს რეალურად ფარულ, გასაიდუმლოებულ ოპერაციებს: აღნიშნული ხორციელდება გავლენის აგენტების მეშვეობით, ჭორების გავრცელებით, პოლიტიკოსების და ჟურნალისტების გაბითურებით და ყალბი დოკუმენტების გავრცელებით. აქტიური ღონისძიებები სწორედ რუხი და შავი საქმიანობის კატეგორიაში ხვდება, თუმცა მათ შორის ზღვარი ხშირად წაშლილია.

ყოველივე ამის შემდეგ ვფიქრობთ, რელევანტური იქნება საუბარი განვადგომოთ დეზინფორმაციის გავრცელების მნიშვნელოვან ხერხსა და მეთოდზე - პროპაგანდაზე. შევნიშნავთ, რომ პროპაგანდის როლი სოლიდურია ხსენებული საქმიანობის წარმატებით განხორციელებაში.

პროპაგანდა²⁸ (ტერმინი „გავრცელების“ აღმნიშვნელია), რომელიც ჩვენს შემთხვევაში წარმოადგენს დეზინფორმაციის გავრცელების მეთოდს და პროცესს, ემსახურება ყალბი, შეთხზული, დამახინჯებული ინფორმაციის გავრცელებას, ტირაჟირებას. მის სუბიექტს წარმოადგენს სახელმწიფო, რომლის ინტერესების პროპაგანდირებაც ხორციელდება, ხოლო ობიექტად გვევლინება საზოგადოების ის კონტინგენტი ან სახელმწიფო სახელისუფლებლო ინსტიტუციები, რომელთა აზრის ფორმირებაზეც არის ორიენტირებული პროცესი.

პროპაგანდისგან განსხვავებით, რომლის კონტექსტი და საკვანძო შეტყობინებები ღიაა და

27 იდეოლოგიურ ღონისძიებებს აწარმოებდა იმჟამინდელი სუკ-ის მე-5 სამმართველო პირველ სამმართველოსთან კოორდინაციაში, მიუხედავად იმისა, რომ იდეოლოგიური ღონისძიებები ატარებდა კონტრსადაზვერვო ღონისძიებების სახეს, ხოლო პირველი მთავარი სამმართველო იყო საგარეო სადაზვერვო მიმართულების. Abrams, S. Beyond Propaganda: Soviet Active Measures in Putin's Russia. Connections: The Quarterly Journal. (2016). [5-31].

28 პროპაგანდა — ფაქტების, არგუმენტებისა და სხვა ცნობათა სისტემატიური გავრცელება - ტირაჟირება, რომელიც მიზნად ისახავს საზოგადოებრივი საზრისის ჩამოყალიბებას. გარდა დეზინფორმაციის პროპაგანდისა, ეს პროცესი და მეთოდი ხშირად გამოიყენება ნამდვილი და დაუმახინჯებელი ამბების გასავრცელებლად. Armistead L. ed. Information Operations: Warfare and the Hard Reality of Soft Power. Washington, DC: Potomac Books, Inc. (2004). [88]

ხელმისაწვდომია მიზნობრივი აუდიტორიისთვის, დეზინფორმაციის ოპერაცია ძირითადად შენიღბული და გასაიდუმლოებული უნდა იყოს, აუდიტორია კი ვერ უნდა ხვდებოდეს ინიციატორის განზრახვას და მიზანს.

საბჭოთა უშიშროების სამსახური აქტიური ღონისძიების ამ მიმართულების განსახორციელებლად საზღვარგარეთ იყენებდა გავლენის აგენტების სამ კატეგორიას.²⁹

პირველ კატეგორიას განეკუთვნებოდნენ ე.წ. „სანდო პირები“ - უცხო ქვეყნის მაღალი რანგის თანამდებობის პირები (დაინტერესებული მხარის მიერ მხარდაჭერილი პირები მაღალი თანამდებობების დაკავების მიზნით). მეორე კატეგორიას მიაკუთვნებდნენ კონტროლირებად გავლენის აგენტებს ანუ იმ პირებს, რომლებიც სუკ-მა გადმოიბირა ფინანსური დაინტერესების გამო და იღებდნენ გასამრჯელოს. მე-3 კატეგორიას განეკუთვნებოდნენ ის პირები, რომლებიც იმყოფებოდნენ იმ ქვეყნებში, რომლებსაც მჭიდრო კავშირი ჰქონდათ საბჭოთა კავშირთან და პოლიტიკური მოსაზრებებიდან გამომდინარე აგენტების აქტიური რეკრუტირება (გადმოიბირება) არ ხორციელდებოდა. მათი საქმიანობა არ იყო ანაზღაურებადი, თუმცა თანამშრომლობა სუკ-თან წახალისებული იყო სხვადასხვა საჩუქრებით და პრივილეგიებით. ესენი იყვნენ მაღალჩინოსნები, მეცნიერები და ჟურნალისტები. გავლენის აგენტებს, გარდა დამახინჯებული და ყალბი ინფორმაციის გავრცელებისა ქვეყნის ინტერესების სასარგებლოდ, ევალებოდათ საბჭოთა კავშირის მადისკრედიტირებელი ინფორმაციის გაქარწყლება და საპირისპირო აზრის და შეხედულების დამკვიდრება, საბჭოთა კავშირისთვის ხელსაყრელი პოზიციების და გავლენების მხარდაჭერა.

როგორც ვხედავთ, საბჭოთა გამოცდილება პროპაგანდასთან მიმართებაში, საკმარისად სოლიდურია. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტი, თავდაცვის სამინისტრო და საერთაშორისო ინფორმაციის განყოფილება მჭიდროდ თანამშრომლობდნენ (საქმიანობაზე პასუხისმგებელი იყო სუკ-ის სამსახური „А“) ფაქტებისა და ცნობების ფალსიფიკაციის და ჭორების გავრცელების საკითხში ანუ „შავი პროპაგანდის“ განხორციელებაში. საერთაშორისო ინფორმაციის განყოფილების ოფიციალური პოზიციის გასაქდრებლად „თეთრ პროპაგანდაზე“ პასუხისმგებლობას იღებდნენ ბეჭდვის ორგანოები. „რუხი პროპაგანდით“ დაკავებული იყო იმჟამინდელი თავდაცვის სამინისტრო, რაშიც აქტიურად იყენებდა საერთაშორისო ყალბ ორგანიზაციებს არალეგალური რადიოგადამცემების ეთერში გასასვლელად უცხო ქვეყნის ტერიტორიაზე.³⁰

აღნიშვნის ღირსია, რომ რუსული დეზინფორმაციული საქმიანობის კონტროლის მსგავსი ცენტრალიზებული სისტემა, დღესაც წარმატებულად გამოიყენება კრემლის მიერ. იგი კოორდინირებულია კრემლის მაღალჩინოსანთა ვერტიკალის უმაღლეს დონეზე. უწინდელისგან განსხვავებით დეზინფორმაციული კამპანიის და პროპაგანდისტული მექანიზმების არეალი დღესდღეობით გაცილებით მრავალფეროვანია და მოცულობითი. ადრე თუ მსგავსი მანიპულაციებისთვის გამოიყენებოდა ბეჭდვითი ორგანოები და ტელემედია, ცოცხალი ძალა გავლენის აგენტების სახით, დღეს უმეტესობა მათგანმა დატოვა რეალური საარსებო სივრცე და გადაინაცვლა კიბერსივრცეში - ვირტუალურ სამყაროში, სადაც სასურველი ამბის გამოქვეყნებას სჭირდება რამდენიმე წამი, მინიმალური დანახარჯი და რესურსი, არავითარი სტამბა და გამომცემლობა, საბეჭდი მანქანები, გავრცელების კამპანიები, ფურცელი და საღებავი, ცოცხალი ძალა, ლიტერატურის დარიგება, მხოლოდ კომპიუტერი და გლობალური ქსელი. ინფორმაციის გამოქვეყნებით, რომელიც წამებში ვრცელდება, რამდენიმე წუთში ვიღებთ შედეგს. დღეს უკვე, ზემოაღნიშნული მოძველებული მეთოდების ნაცვლად, „აქტიური ღონისძიებების“ განსახორციელებლად გამოიყენება გამოქვეყნებული ინფორმაციის - პოსტის სპეციალური მრიცხველები, „რეტვიტები“³¹ და „ტროლების ფაბრიკები“.³² თუმცა უნდა ითქვას, რომ ძველი ტექნოლოგიებიდან ეფექტიანობას ინარჩუნებენ ყალბი

29 ტერმინი „გავლენის აგენტი“ ამერიკული განმარტებით ნიშნავს: „პირი, რომელიც შეიძლება გამოიყენო უცხოელ წარმომადგენლებთან ფარული გავლენისთვის, რომელიც აყალიბებს საზოგადოებრივ აზრს ორგანიზაციებში, გავლენიან წრეებში, რათა ხელი შეუწყოს თავისი ქვეყნის მთავრობის მიზნების განხორციელებას, ან აქვს საშუალება კონკრეტულად იმოქმედოს ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის მხარდასაჭერად“. საბჭოთა და შემდეგ კი რუსეთის სპეცსამსახურების ტერმინოლოგიაში კი მას ასეთი განმარტება აქვს. ეს არის „გადაბირებული და სპეცსამსახურების მიერ ჯამშუშურ საქმიანობაში განსწავლული აგენტი, რომელსაც საზოგადოებაში მაღალი მდგომარეობა უჭირავს და თავისი სამსახურებრივი მდგომარეობით შეუძლია მიზანმიმართულად უსიტყვო გავლენა მოახდინოს იდეოლოგიაზე, პოლიტიკაზე, ცალკეული მოვლენების განვითარებაზე, მოსახლეობის ან განსაზღვრული სოციალური ჯგუფის აქტიურ მოქმედებაზე, მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებზე, პარტიაზე, ორგანიზაციებზე, ან ხელი შეუწყოს დაზვერვისთვის სასურველი აზრის ჩამოყალიბებას ამა თუ იმ კონკრეტულ საკითხზე.“ Abrams, S. Beyond Propaganda: Soviet Active Measures in Putin's Russia. Connections: The Quarterly Journal. (2016). [45-57].

30 ამერიკის შეერთებულ შტატებში ფსიქოლოგიური ომის დასაწყისში გამოყოფდნენ რამდენიმე ოპერაციის ტიპს: 1 - „თეთრი“ პროპაგანდა - ესაა პროპაგანდა, რომელიც ვრცელდება და რომელიც აღიარებულია პირველწყაროს მიერ ან მისი ოფიციალური წარმომადგენლობის მიერ. 2 - „ნაცრისფერი“ პროპაგანდა - ესაა პროპაგანდა, რომელიც სპეციალურად არ ახდენს თავისი პირველწყაროს იდენტიფიკაციას. 3 - „შავი“ პროპაგანდა - ესაა პროპაგანდა, რომელიც ცხადდება სხვა გამავრცელებლის სახელით და არა იმისი ვინც რეალურად არის მისი ავტორი. (KaraMurza., 2005)

31 რეტვიტი - უკვე გამოქვეყნებული ინფორმაციის მეორადი გამოყენება - გამოქვეყნება, რიცხოვნობის გაზრდა.

32 არალეგალური გაერთიანება, დაქირავებული ადამიანებით დაკომპლექტებული, პოლიტიკური კამპანიის საწარმოებლად, როგორც სახელმწიფოს, ისევე კერძო პირების მიმართ, დეზინფორმაციის პროპაგანდისთვის, არაადექვატური და პროვოკაციული განცხადებებისა და ინფორმაციების გასავრცელებლად. შესაძლოა კამპანია იყოს ვისიმე მხარდამჭერი ან ვინმეს მიმართ მტრულად განწყობილი. ავტორთა კოლექტივი, საინფორმაციო ომის არსი და მეთოდები. საინფორმაციო ომები: ისტორია, არსი და მეთოდები საინფორმაციო ომის არსი და თავისებურებები, თსუ 2022. [36]

საინფორმაციო ომი და საინფორმაციო ოპერაციები

დღეს უკვე ბევრს საუბრობენ ომის წარმოების ხერხების მრავალფეროვნებაზე და მოდერნიზაციაზე. თანამედროვე რეალობაში ფეხი აქტიურად მოიკიდა ომის ჰიბრიდულმა სახეობამ, რომლის ერთ-ერთ მიმართულებასაც წარმოადგენს საინფორმაციო ომი, ხშირ შემთხვევებში ოპერაციები. ვინაიდან ომზეა საუბარი, არ უნდა ჩავთვალოთ, რომ მხოლოდ სამხედრო მოქმედებებთან არის იგი დაკავშირებული, საინფორმაციო ოპერაციების ნაწილი მოიცავს, როგორც სადაზვერვო, ისე კონტრდაზვერვითი ხასიათის საქმიანობას.

მოცემული სტატიის ამ თავში საუბარი გვექნება ეროვნული უსაფრთხოების მიზნით განხორციელებულ საინფორმაციო ოპერაციებზე, რომლებიც დაკავშირებულია მოწინააღმდეგის მოტყუებასა და დასუსტებასთან, ძირგამომთხრელ და დივერსიულ საქმიანობასთან.

საინფორმაციო ომების და ოპერაციების მნიშვნელობა თანამედროვე პოლიტიკასა და ყოველდღიურობაში,³³ გახდა ფართო განხილვის საგანი. ერთი შეხედვით გვიყალიბდება შთაბეჭდილება, რომ მსგავსი ომების არსი მარტივად ინტერპრეტირდება, თუმცა გართულებულია ინფორმაციული უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, რომლის საფუძველზეც უნდა მოხდეს მსგავს საფრთხეებთან გამკლავება. შესაბამისად, არ იქნება ურიგო თუ მოვახდენთ საინფორმაციო ომისა და საინფორმაციო ოპერაციების მოკლე ექსკურსს.

რაც შეეხება საინფორმაციო ომს, იგი წარმოადგენს სახელმწიფოთაშორის დაპირისპირებას საინფორმაციო სივრცეში, მოწინააღმდეგის საინფორმაციო სისტემების, პროცესების და რესურსების, კრიტიკულად მნიშვნელოვანი სტრუქტურების დაზიანების მიზნით; ასევე პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური სისტემების დაზიანების მოტივით, სახელმწიფოსა და საზოგადოებაზე ფსიქოლოგიური ზემოქმედების მოხდენისა და დესტაბილიზაციის მიზნით. მსგავსი ხასიათის ზემოქმედება ასევე მიზნად ისახავს, საინტერესო სახელმწიფოს იძულებას იმოქმედოს აგრესორი სახელმწიფოს ინტერესების შესაბამისად.

საინფორმაციო ომის ორ ძირითად სახეს გამოყოფენ, ესენია ფსიქოლოგიური ომი, რომელსაც ზოგიერთი სპეციალისტი მიაკუთვნებს ასევე საინფორმაციო-ფსიქოლოგიურ ომს და საინფორმაციო-ტექნიკური ომი. რიგი სპეციალისტებისა ამ უკანასკნელ ფენომენს ახალ განმარტებას სძენს და მას მოიხსენიებენ, როგორც ტექნოსფეროს ომს.³⁴

სამხედრო ექსპერტები მიიჩნევენ, რომ საინფორმაციო ომი შესაძლოა წარიმართოს და მიმდინარეობდეს საზოგადოებრივი ცხოვრების ნებისმიერ სფეროში - ეკონომიკაში, პოლიტიკაში, სამხედრო საქმიანობაში, სოციალურ ურთიერთობებში, სასულიერო ცხოვრება-მსახურებასა და განსაკუთრებით იდეოლოგიურ ზემოქმედებაში.

საინფორმაციო ომის მიზანს წარმოადგენს მოწინააღმდეგეზე ისეთი სახის ზეგავლენის მოხდენა, რომლის შედეგადაც ეს უკანასკნელი დამოუკიდებლად იღებს თავდამსხმელისთვის ხელსაყრელ გადაწყვეტილებებს. რაც შეეხება საინფორმაციო ომის წარმოების ობიექტებს - მათ განეკუთვნებიან საინფორმაციო სისტემები და ინფორმაციის გაცვლის ქსელები (შესაბამისი გადამცემი ხაზები, ინფორმაციის დამამუშავებელი ცენტრები და ამ სისტემების გამართულობაზე პასუხისმგებელი ადამიანური რესურსები), ასევე შეიარაღების სისტემებში გამოყენებადი საინფორმაციო ტექნოლოგიები.

საინფორმაციო ომის პროგრესულმა განვითარებამ თვალნათელი გახადა მისი მასშტაბურობა და ზემოქმედების არეალის სიდიდე და ეფექტიანობა. დღეს, უკვე შესაძლოა ვისაუბროთ საინფორმაციო ომის სამ ელემენტზე, რომელსაც იგი მოიცავს: მორალური ომი, რომელიც გულისხმობს მოწინააღმდეგეში არსებული გამარჯვების მიღწევის ნების გატეხვას მოკავშირეებისგან (ან პოტენციური მოკავშირეებისგან) მისი დაშორების გზით, საერთო შეხედულებების და რწმენის შერყევისა და შიდა დანაწევრების ხარჯზე. მენტალური ომი - რომელიც ხელს უწყობს მოწინააღმდეგე მხარის აღქმადობის დეფორმაცია-დამახინჯებას დეზინფორმაციის და არსებულ სიტუაციაზე არასწორი წარმოდგენის ჩამოყალიბების საფუძველზე. გარდა ხსენებულისა, მესამე ელემენტს წარმოადგენს - ფიზიკური ომი, რომელიც გულისხმობს მოწინააღმდეგის სახელმწიფო და სამხედრო მმართველობას დაქვემდებარებულ საინფორმაციო და სატელეკომუნიკაციო

33 საინფორმაციო ომი უნდა განვასხვავოთ საინფორმაციო ოპერაციებისგან, რომელთაზეც მიმართებაში ვისაუბრებთ ნაშრომში. ომი წარმოადგენს მოწინააღმდეგე სახელმწიფოს მმართველობით სტრუქტურებზე სამხედრო-პოლიტიკური ზემოქმედების კომპლექსს, რომელიც მოიცავს საინფორმაციო და მსგავსი ხასიათის ოპერაციებს, დღეს უკვე აღნიშნული შესაძლოა მიმდინარეობდეს ვირტუალურ სამყაროშიც.

34 ტექნოსფერო - დედამიწის ზედაპირის ახალი ხელოვნური ფენა, რომელიც მუდმივად იზრდება და წარმოიშვა ადამიანის ექსკლუზიური მოქმედებით. ეს არის სისტემა, რომელიც შედგება ყველა იმ საგნისგან, რომელსაც ადამიანები ქმნიდნენ: ძეგლებიდან, ქარხნებიდან, აეროპორტებიდან, ქუჩებიდან და ხიდეებიდან დაწყებული, წვრილმანი საგნებით, როგორებიცაა წიგნები, ტანსაცმელი, მანქანები, კომპიუტერები და მობილური ტელეფონები, დამთავრებული. ტექნოსფერო განიხილება, როგორც სივრცე, სადაც ხდება კულტურისა და ცხოვრების წარმოქმნა და გამოიხატება იმ კომუნიკაციური და სოციალური ურთიერთობებით, რომლებსაც ადამიანები ამყარებენ ყოველდღიურად, ტექნოლოგია კი მისთვის სასიცოცხლო ასპექტია. შუბითიძე ერეკლე. საინფორმაციო ომის მეთოდების ტრანსფორმაცია თანამედროვე საკომუნიკაციო შესაძლებლობების განვითარების ფონზე. თბილისი. მერიდიანი. 2021 [59]

სისტემების და სხვა ფიზიკური რესურსების დაზიანება-განადგურებას.

საინფორმაციო ომი შედგება საინფორმაციო ოპერაციების ერთობლიობისაგან, რომელიც ხორციელდება საინფორმაციო სივრცეში საინფორმაციო უპირატესობის მისაღწევად. თუმცა, აქვე უნდა განვასხვავოთ საინფორმაციო ომი კომპიუტერული დანაშაულისგან (computer crime),³⁵ რომელიც გულისხმობს ამა თუ იმ კანონის დარღვევას და მიზნად ისახავს უშუალოდ კომპიუტერული ტექნოლოგიების გამოყენებით ზიანის მიყენებას საინტერსო პირის კომპიუტერულ სისტემაში დაცულ ინფორმაციაზე.

საინფორმაციო ოპერაციები (Information Operation)

საინფორმაციო ოპერაციების კლასიკურ მაგალითად შეგვიძლია მოვიტანოთ ისტორიულ წარსულში (XII საუკუნე ძვ. წ.) გატარებული ღონისძიება ოდისევსის მიერ (ტროას ცხენის მეშვეობით) ტროას ხელში ჩაგდების მიზნით, რომლის საფუძველზეც დეზინფორმაციის მეთოდის გამოყენებით მოატყუეს მოწინააღმდეგე.

უნდა აღინიშნოს, რომ საინფორმაციო ოპერაციები, ამა თუ იმ ფორმით, პრაქტიკულად გამოიყენებოდა ყველა ომში, რაც კი კაცობრიობას უწარმოებია. მე-20 საუკუნის დასაწყისში, პირველი მსოფლიო ომის დროს, დაარსებულ იქნა სპეციალური სახელმწიფო სტრუქტურები, რომლებიც დაკავებული იყვნენ მსგავსი სახის ოპერაციების შემუშავებით და რეალიზებით. მაგალითისთვის, დიდ ბრიტანეთში შეიქმნა „ინფორმაციის სამინისტრო“ ლორდ ბივერბრუკის (ლორდი უილიამ ბივერბრუკი-ბრიტანელი საგანგებო მაგნატი (1879-1964 წწ.), ჩერჩილის მთავრობის წევრი) ხელმძღვანელობით, რომლის ფუნქციებშიც შედიოდა აქტიური სააგიტაციო და პროპაგანდისტული სამუშაოებისა და დეზინფორმაციული ოპერაციების გატარება ანტანტის მოწინააღმდეგე სახელმწიფოთა მიმართ.³⁶ მსგავს ძლიერ სტრუქტურად შეგვიძლია დავასახელოთ ჯერ კიდევ 1920 წელს ბოლშევიკების მიერ შექმნილი ცენტრალურ კომიტეტს ЦК РКП(б) დაქვემდებარებული სააგიტაციო-პროპაგანდისტული განყოფილება „აგიტპროპ“-ი,³⁷ რომელიც შემდგომში ფუნქციონირებდა სხვა არაერთი სახელწოდებით. თუმცა, დროთა განმავლობაში აღნიშნულმა ორგანომ დაკარგა თავისი რევოლუციური ხასიათი,³⁸ გადაეშვა დოგმატიზმში და დეგრადირდა, რაც საბოლოოდ გახდა „ცივ ომში“ დამარცხებისა და საბჭოთა კავშირის დაშლის საფუძველი.³⁹

მოვიშველიოთ საინფორმაციო ოპერაციების ზოგადი განმარტება:

მოწინააღმდეგის ინფორმაციის და საინფორმაციო სისტემებზე ზემოქმედების გზით ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად ინფორმაციული უპირატესობის მოსაპოვებლად გატარებული ღონისძიებები, რომლის პარალელურად მიმდინარეობს მოქმედებები საკუთარი ინფორმაციის და ინფორმაციული სისტემებისა და ინფრასტრუქტურის დაცვის გამყარების მიზნით. ინფორმაციული უპირატესობა თავის მხრივ გულისხმობს უნარს, შეაგროვოს, დაამუშაოს და გაანალიზოს ინფორმაციის უწყვეტი ნაკადი არსებულ სიტუაციასთან მიმართებაში, პარალელურად მოწინააღმდეგეს უნდა შეეზღუდოს მსგავსი მანიპულაციების გატარების შესაძლებლობა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ინფორმაციული უპირატესობა ასევე გულისხმობს - სახელმწიფოს (უწყების-დაინტერესებული მხარის) უნარს უზრუნველყოს ოპერაციების გატარების ისეთი ტემპი, რომელიც აჭარბებს მოწინააღმდეგის შესაძლო მაქსიმალურ ტემპს და იძლევა საშუალებას მისი წარმოების პერიოდში დომინანტი, არაგანჭვრეტადი, არაპროგნოზირებადი პოზიციის შენარჩუნებას.

ინფორმაციული ოპერაციების განხორციელებისას ზემოქმედების ძირითად ობიექტებად მიიჩნევა: სახელმწიფო მმართველობის ორგანოები და მისი შეიარაღებული ძალები; სამოქალაქო ინფრასტრუქტურის საინფორმაციო-მართვის სისტემები (სატელეკომუნიკაციო, მასობრივი საინფორმაციო საშუალებები, სატრანსპორტო, ენერგეტიკული, საფინანსო და სამრეწველო სექტორები); სამხედრო ინფრასტრუქტურის საინფორმაციო-მართვის ელემენტები (კავშირგაბმულობის სისტემები, სადაზვერვო, საბრძოლო მართვის, ზურგის სამსახურები) და სხვა მსგავსი სისტემები.

35 საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსით, კიბერდანაშაულად მიჩნეულია მართლსაწინააღმდეგო ქმედება, რომელიც მოიცავს იმავე კოდექსის 284-ე, 285-ე და 286-ე მუხლების დისპოზიციაში მოყვანილ ერთ-ერთ კომპონენტს მაინც და არა ნებისმიერ მართლსაწინააღმდეგო ქმედებას ჩადენილს კომპიუტერული სისტემის გამოყენებით. მაგალითად კომპიუტერულ სისტემაში უნებართვო შეღწევა (284), კომპიუტერულ სისტემაში შეღწევისათვის საჭირო პაროლის ან დაშვების კოდის უნებართვო გავრცელება (285), კომპიუტერული მონაცემის უნებართვო დაზიანება (286) და სხვ.

36 აგიტაცია-პროპაგანდისტული მუშაობა მოსახლეობის ცალკეული ჯგუფების ან ფართო მასების პოლიტიკურად გააქტიურების მიზნით წარმოადგენს პოლიტიკური ბრძოლის გავრცელებულ ინსტრუმენტს. განასხვავებენ ა-ის ზეპირ, ბეჭდვით და აუდიოვიზუალურ ფორმებს. <http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=6&t=2681>

37 ანტანტა - (ფრანგული entente - თანხმობა) - ინგლისის, საფრანგეთისა და რუსეთის სამხედრო-პოლიტიკური ბლოკი (ცნობილია აგრეთვე „სამთა თანხმობის“ სახელწოდებით), რომელსაც 1915 წელს შეუერთდა იტალია. ლომთაძე გიორგი. რუსეთის რბილი და ხისტი ძალა საქართველოს წინააღმდეგ. თბილისი, ინტელექტი. 2017 [14]

38 ЦК РКП(б) - Центральный комитет Российской коммунистической партии (большевики); ბოლშევიკების რუსეთის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტი.

39 აგიტ-პროპი (რუს. агитпроп) აგიტაცია-პროპაგანდა. ტერმინი გაჩნდა ბოლშევიკურ რუსეთში, გამოიყენებოდა აგიტაციისა და პროპაგანდის განყოფილების შემოკლებულ სახელწოდებად. მას მოგვიანებით იდეოლოგიური განყოფილება დაარქვეს. Abrams, S. Beyond Propaganda: Soviet Active Measures in Putin's Russia. Connections: The Quarterly Journal. (2016). [37]

ლოგიკურია, რომ საინფორმაციო ოპერაციებში იარაღად ინფორმაცია გამოიყენება, რომელიც რაოდენ გასაკვირიც არ უნდა იყოს, არა ნაკლებ ეფექტურად ახდენს ზეგავლენას მოწინააღმდეგეზე, ვიდრე სხვა იარაღები და იწვევს მისი ფსიქოლოგიური განწყობების შეცვლას. ასეთი ინფორმაცია მოწინააღმდეგეში უნდა იწვევდეს ნდობას და განწყობის ტრანსფორმაციის შესაძლებლობას, შესაბამისად, მის ორგანიზებას და მიზანმიმართულად გავრცელებას საკმარისად დიდი ძალისხმევა სჭირდება.

მიუხედავად იმისა, რომ დღეს საინფორმაციო ოპერაციების წარმოებას მეტი ხელშეწყობა გააჩნია ტექნოლოგიური პროგრესის თვალსაზრისით, რამდენიმე ათეული წლის წინ დაპირისპირებული ქვეყნები მაინც ახერხებდნენ და საკმარისად წარმატებულად იყენებდნენ მსგავსი სახის ოპერაციებს საკუთარი ინტერესების გასატარებლად და მიზნის მისაღწევად. საინფორმაციო (ინფორმაციული) იარაღი ცვლის არამხოლოდ სამხედრო მოქმედებების მეთოდებს, არამედ ომის შინაარსს, შლის ზღვარს სამხედრო და მშვიდობიან ვითარებებს შორის, ხდება აღრევა სამხედრო და სამშვიდობო ტექნოლოგიების, ფართოდება „იარაღის“ ცნება. ჩნდება შესაძლებლობა მოიგო ომი მოწინააღმდეგისთვის ფიზიკური ზიანის (თუ არ ჩავთვლით ფსიქოლოგიურ ზემოქმედებას ან/და საინფორმაციო ინფრასტრუქტურულ დაზიანებას კიბერთავდასხმის შემთხვევაში) მიყენებისა და მის ტერიტორიაზე შეღწევის გარეშე.⁴⁰

საინფორმაციო ოპერაციების კლასიფიცირება დასაშვებია სახელმწიფო და სამხედრო დონეებზე. სახელმწიფო დონეზე საინფორმაციო ოპერაციების მიზანს წარმოადგენს კონკურენტი სახელმწიფოს პოზიციების დასუსტება, ძირგამომთხრელი საქმიანობა, სახელმწიფო მართვის სისტემების დასუსტება პოლიტიკურ, დიპლომატიურ, ეკონომიკურ და სოციალურ სფეროებზე ინფორმაციული ზემოქმედების გზით, საინფორმაციო-ფსიქოლოგიური ოპერაციების გატარებით, ძირგამომთხრელი და მადემორალიზებული პროპაგანდისტული აქციებით. გარდა ხსენებულისა, საინფორმაციო ოპერაციები სახელმწიფო დონეზე ასევე შესაძლოა ემსახუროდეს ეროვნულ ინტერესებს, საერთაშორისო კონფლიქტების პრევენციას, პროვოკაციული და ტერორისტული ქმედებების აღკვეთას.

სამხედრო დონეზე საინფორმაციო ოპერაციები წარმოადგენს ღონისძიებათა კომპლექსს, რომელიც იმართება ქვეყნის შეიარაღებული ძალების ფარგლებში, საინფორმაციო უპირატესობის მოსაპოვებლად მტერთან მიმართებაში და ამავდროულად საკუთარი მართვის სისტემების დასაცავად.

გადასაწყვეტი ამოცანის ხასიათიდან გამომდინარე საინფორმაციო ოპერაციები შეიძლება იყოს თავდაცვითი და თავდასხმითი:

თავდაცვითი საინფორმაციო ოპერაციების მიზანი — საინფორმაციო ომის წარმოების პირობებში საინფორმაციო და მართვის სისტემებით მიზნობრივი ამოცანების შესრულების უზრუნველყოფა, ასევე საინფორმაციო რესურსების დაცვის და მოწინააღმდეგის მხრიდან მასზე არასანქცირებული წვდომის, მისი დამახინჯების, დაკარგვის, მოპარვის ან გაჟონვის თავიდან აცილების უზრუნველყოფა.

საკუთარი საინფორმაციო რესურსების უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად თავდაცვითი საინფორმაციო ოპერაციები მოიცავს შემდეგ ღონისძიებებს:

- საინფორმაციო ინფრასტრუქტურის ფიზიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფას;
- ოპერატიულ უსაფრთხოებას;
- მოწინააღმდეგის ოპერატიული შენიღბვის გამომჟღავნების ღონისძიებებს;
- კონტრპროპაგანდასა და კონტრდეზინფორმაციას;
- კონტრდაზვერვას;
- რადიოელექტრონულ დაცვას;
- სპეციალურ საინფორმაციო ოპერაციებს.

თავდაცვითი საინფორმაციო ოპერაციები უნდა უზრუნველყოფდეს მონაცემთა გადაცემის თანამედროვეობას (ტექნიკური და უსაფრთხოების თვალსაზრისით) და სიზუსტეს, გარანტირებულ წვდომას მასზე იმ შემთხვევაშიც თუ მოწინააღმდეგის მხრიდან ადგილი ექნება დესტრუქციულ ზემოქმედებას.

თავდასხმითი საინფორმაციო ოპერაციები — მოწინააღმდეგის საინფორმაციო-მართვით სისტემებსა და ინფრასტრუქტურაზე, ასევე ობიექტებზე კომპლექსური, (პროგრამულ-მათემატიკური) ოპერატიულად შენიღბული შეტევითი ღონისძიებაა, რომლებიც მიზნად ისახავს მის განადგურებას (ან მწყობრიდან გამოყვანას). ხსენებული ღონისძიებები ასევე მოიცავს ისეთ ზომებს, რომლებიც ზეგავლენას ახდენენ ადამიანების ცნობიერებაზე და ხელს უშლიან გადაწყვეტილების მიღების პროცესს, ამუხრუჭებენ ან/და ანადგურებენ საინფორმაციო ინფრასტრუქტურის ნორმალური ფუნქციონირების პროცესს და ფუნქციონირებისათვის აუცილებელ შემადგენელ ელემენტებს.

თავდასხმითი საინფორმაციო ოპერაციები მოიცავს შემდეგ ღონისძიებებს:

1. ოპერატიული შენიღბვა:
 - დეზინფორმაცია;
 - იმიტაცია;
 - დემონსტრაციული მოქმედებები;
 - მოქმედებების ფარულობის უზრუნველყოფა.
2. ფსიქოლოგიური ოპერაციები.
3. რადიოელექტრონული ბრძოლა:
 - რადიოელექტრონული თავდასხმები;

40 ფიზიკურ ზიანში ავტორი გულისხმობს ადამიანური რესურსის და საბრძოლო შეიარაღების დაზიანებას და განადგურებას.

- რადიოელექტრონული დაცვა;
- რადიოელექტრონული უზრუნველყოფა.

საინფორმაციო ოპერაციების შედარებითი ანალიზი

სწორედ, საინფორმაციო ოპერაციების წარმოებით ცდილობდა საბჭოთა კავშირი მოკავშირეებთან ერთად „ცივი ომის“ მიმდინარეობისას სასურველი შედეგის მიღწევას ამერიკის შეერთებულ შტატებთან და მის მოკავშირეებთან მიმართებაში.⁴¹

„ცივი ომის“ პერიოდში საინფორმაციო ოპერაციების წარმოებით დაკავებული იყო საბჭოთა კავშირის სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტი, რომელიც სადაზვერვო და კონტრდაზვერვით სამსახურებს დაქვემდებარებული სტრუქტურული დანაყოფების მეშვეობით ავრცელებდა დეზინფორმაციას, ეწეოდა პროპაგანდას და კონტრპროპაგანდას სხვადასხვა ქვეყნების, მათ შორის, განსაკუთრებით ამერიკის შეერთებული შტატების მიმართ, რათა მოჩვენებით სანდო ინფორმაციის საფუძველზე ეწარმოებინა ძირ-გამომთხრელი, დამასუსტებელი, დამაკნინებელი საქმიანობა საკუთარი მიზნების მისაღწევად.

მოგეხსნებათ, „ცივი ომის“ პერიოდში საინფორმაციო ოპერაციების საწარმოებლად საჭირო საშუალებები, არც ისე მრავლად იყო. ოპერაციები მხარდაჭერილი იყო საბჭოთა სუკის მიერ, ასევე დიპლომატიური სამსახურების, საზღვარგარეთ არსებული ბეჭდვითი და გავლენის ქვეშ მოქცეული საინფორმაციო საშუალებების მეშვეობით.

საინფორმაციო ოპერაციები აერთიანებდა მედიის მანიპულაციასა და კონტროლს, წერილობით და ზეპირ დეზინფორმაციას, საზღვარგარეთ მოქმედი კომუნისტური პარტიების გამოყენებას, ფარული რადიო სიხშირეების წარმოებას. შესაბამისი სამსახურები, აღნიშნული მიზნებისთვის, ასევე წარმატებით იყენებდნენ საბჭოთა კავშირში იმ დროისათვის არსებულ სხვადასხვა რელიგიურ ორგანიზაციებს⁴² გავლენების გამტარებლებად.⁴³

ვინაიდან, წარმატებული საგარეო პოლიტიკის წარმოება არ გულისხმობდა მკაცრად, მხოლოდ ზეგავლენის მოხდენას საერთაშორისო ასპარეზზე ქვეყნის გარეთ, მისი განხორციელება ნაწილობრივ შესაძლებელი იყო ქვეყნის შიდა ტერიტორიაზეც, უცხოურ წარმომადგენლებთან და დელეგაციებთან, მისიებთან, ასევე საკუთარი საზოგადოების კონკრეტულ სეგმენტთან მიმართებაშიც.

საბჭოთა სუკ-ის პარალელურად საინფორმაციო ბრძოლაში ჩართული იყო ასევე იმჟამინდელი თავდაცვის სამინისტროს დაქვემდებარებაში არსებული დანაყოფი, რომელიც დაკავებული იყო პროპაგანდით, კონტრპროპაგანდით და ფსიქოლოგიური ოპერაციებით.

ჩვენს საუკუნეში დაპირისპირებულ მხარეებს შორის ომის წარმოების ტაქტიკა შეიცვალა. დაპირისპირება კონკრეტულ სახელმწიფოებს შორის თვალსაჩინოა, თუმცა ხშირ შემთხვევაში სახე იცვალა ომის იარაღმა და მისი გამოყენების მეთოდებმა. სწორედ, თანამედროვე ტექნოლოგიების განვითარებამ და სრულყოფამ, ხელი შეუწყო დისტანციურად, მოწინააღმდეგის ტერიტორიაზე შეღწევის გარეშე სასურველი მიზნის მიღწევას.

აღნიშნულ კატეგორიას განეკუთვნება დეზინფორმაცია, პროპაგანდა, კიბერ თავდასხმა, ფსიქოლოგიური ზეწოლა ოპერაციების სახით და სხვა მსგავსები. უდავოა, რომ რუსეთი განსაკუთრებით წარმატებულად ფლობს თანამედროვე მაღალ ტექნოლოგიებს და კიბერნეტიკული შესაძლებლობების გამოყენებით ახდენს საკუთარი ინტერესების გატარებას. აღნიშნულის ნათელი მაგალითია რუსეთის მიერ ამერიკის შეერთებული შტატების 2016 წლის საპრეზიდენტო არჩევნებში ჩარევის ფაქტი, რაც დღემდე საერთაშორისო პოლიტიკის ერთ-ერთ აქტუალურ თემას წარმოადგენს.⁴⁴

თვალნათელია, რომ წარმატებული საინფორმაციო ოპერაციების განხორციელების მთავარ ხელშემწყობს წარმოადგენს გლობალური ქსელი ინტერნეტის სახით, რომლის მეშვეობითაც იმართება სრული საკომუნიკაციო პლატფორმები, მათ შორის სატელევიზიო არხები, სოციალური მედია და კავშირგაბმულობის ძირითადი საშუალებები. აღნიშნული გარემოება რუსეთს ხელს უწყობს მსოფლიოს დანარჩენ ქვეყნებთან ახლო კავშირში ყოფნაში, ასევე მას ეძლევა საშუალება გაცილებით მარტივად და

41 ცივი ომი - მსოფლიო ასპარეზზე, ერთი მხრივ, აშშ-ს და მის მოკავშირეებს ხოლო, მეორე მხრივ, სსრ კავშირსა და მის მოკავშირეებს შორის მწვავე პოლიტიკური, ეკონომიკური, იდეოლოგიური და სამხედრო კონფრონტაციისა და დაპირისპირების მდგომარეობა. ავალიშვილი ლევან, ლომთაძე გიორგი და ქვეხიშვილი სანდრო. კრემლის საინფორმაციო ომი საქართველოს წინააღმდეგ: პროპაგანდასთან ბრძოლის სახელმწიფო პოლიტიკის აუცილებლობა. თბილისი. თსუ 2016. [46-58]

42 საბჭოთარელიგიურ-პროპაგანდისტული აპარატი (Советский религиозно-пропагандистский аппарат), ცენტრალური კომიტეტის საერთაშორისო განყოფილება, იყო საბჭოთა საგარეო პოლიტიკის შემუშავებისა და განხორციელების წამყვანი ორგანო, ასევე აკონტროლებდა ურთიერთობას ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის. Armistead L. ed. Information Operations: Warfare and the Hard Reality of Soft Power. Washington, DC: Potomac Books, Inc. [23-44]

43 სუკ-ის ბრძოლის საშუალებების არსენალში იდეოლოგიისა და სსრკ-ში არსებული პოლიტიკური რეჟიმისადმი მტრულად განწყობილი სუბიექტების წინააღმდეგ განსაკუთრებული ადგილი ეკავა პრესის, კინოს, თეატრის, ტელევიზიისა და რადიოს მეშვეობით საზოგადოებრივი აზრის მომზადებას და ჩამოყალიბებას.

44 განსაკუთრებული და გლობალური ყურადღება მიიქცია 2016 წლის აშშ-ის საპრეზიდენტო არჩევნებმა, რომელშიც აშშ-ის დაზვერვის სამსახურებმა საინფორმაციო სივრცეში რუსული გავლენის კვალს მიაგნეს (Kelly & Bowman 2016). ავტორთა კოლექტივი, საინფორმაციო ომის არსი და მეთოდები. საინფორმაციო ომები: ისტორია, არსი და მეთოდები საინფორმაციო ომის არსი და თავისებურებები, თსუ 2022. [45-78]

ლატენტურად შეაღწიოს სასურველი ქვეყნის საზოგადოებაში და იმოქმედოს სურვილისებრ, გარდა ამისა, კიბეროპერაციებისა და ეკონომიკური ბერკეტების გამოყენებით გავლენა მოახდინოს უცხოელ მაღალჩინოსნებსა და სახელისუფლებო გუნდებზე.

რაოდენ გასაკვირიც არ უნდა იყოს, მიუხედავად იმისა, რომ შეიცვალა საინფორმაციო ომის წარმოების მეთოდები და მიზნის მიღწევის საშუალებები, დეზინფორმაციის გავრცელება, პროპაგანდა, გავლენის აგენტები, ისევე ინარჩუნებენ აქტიური ზემოქმედების განხორციელების სტატუსს. შეიცვალა მათი გამოყენების არეალი, გაფართოვდა და გამრავალფეროვნდა ინფორმაციის გავრცელების საშუალებები და დაფარვის ზონები და ფართობი, გავრცელების სისწრაფე, შედეგის მიღების პერიოდი, ხელშესახები გახდა ოპერაციის ზემოქმედების გაზომვადობა, შეიქმნა საშუალება ახალი ოპერაციების სწრაფად და ორგანიზებულად პროგნოზირების და დაგეგმვის, შესაბამისად განხორციელების. თუ, ძველ ეპოქაში საინფორმაციო ოპერაციების განხორციელება ხდებოდა დეზინფორმაციის შემცველი ფურცლების გავრცელებით მშვიდობიან მოსახლეობასა და სამხედრო მოსამსახურეებში, ასევე რადიოპროპაგანდის და მოწინააღმდეგის ტერიტორიაზე ჩანერგილი აგენტების მიერ ჭორების გავრცელებით, მსგავსი ხასიათის მოქმედებები რეალობას მოკლებულია, ვინაიდან ყველაფერი გამართვდა და შეიცვალა.

ინფორმაციული წინააღმდეგობის გაწევის კომპლექსური ოპერაციის მაგალითად შეგვიძლია მივიჩნიოთ 1979 წლის დასასრულს ავღანეთში საბჭოთა კავშირის სამხედრო კამპანიის დასაწყისში წარმოებული მოქმედებები. ეს საქმიანობა მოიცავდა დაკავებული ტერიტორიის დაფარვას მძლავრი რადიოპროპაგანდისტული ქსელით, ჭორების გავრცელებას, ანეგდოტების და ადგილობრივი ოპოზიციის ლიდერების სხვადასხვა მადისკრედიტირებელი ინფორმაციის გავრცელებას, ადგილობრივი მოსახლეობის თანამშრომლობაზე დაყოლების მიზნით მათთვის უსასყიდლოდ საწვავისა და პროდუქტების გადაცემას.

ინფორმაციული ტექნოლოგიების განვითარებამ, უმთავრესად ინტერნეტის და მასმედიის გლობალიზაციამ, გამოიწვია პროპაგანდის და კონტერპროპაგანდის, როგორც სამხედრო ისე უსაფრთხოების მიმართულებით მომსახურე აპარატებისა და სტრუქტურების, მათი საქმიანობის მოდერნიზაცია. ერთ-ერთ ასეთ ნოვაციად მიიჩნევა კიბერსივრცეში ოპერაციების საწარმოებლად სპეციალური სტრუქტურების შექმნა, კერძოდ ფსიქოლოგიური ოპერაციების საწარმოებლად (PsyOps) და მოწინააღმდეგის მხრიდან საინფორმაციო ოპერაციების შესაკავებლად გამიზნული დანაყოფები.⁴⁵ 2017 წელს რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს შეიარაღებული ძალების დაქვემდებარებაში შეიქმნა საინფორმაციო ოპერაციების ჯარები.⁴⁶ გაცილებით ადრე 2012 წელს რუსეთის ფედერაციის სამხედრო ელიტაში აქტიურად განიხილებოდა ვირტუალურ საფრთხეებთან გამკლავების მიზნით შექმნილი ყოფილიყო კიბერძალები,⁴⁷ თუმცა, მისი ცალკეულ სახეობად ჩამოყალიბება დღემდე არ განხორციელებულა. აღნიშვნის ღირსია ის ფაქტი, რომ სწორედ საინფორმაციო ოპერაციების ძალებშია მოქცეული კიბერწინააღმდეგობის და ვირტუალურ საფრთხეებთან ბრძოლის დანაყოფი.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, რუსეთს, ისევე როგორც მის წინამორბედს, ფარული კამპანიების განხორციელების დიდი ისტორიული გამოცდილება გააჩნია, რომლის ფარგლებშიც აქტიურად იყენებს დაზვერვის ოფიცრებსა და მედია საშუალებებს კრემლის მიმართ მტრულად განწყობილი კანდიდატების დისკრედიტირებისთვის. რუსეთი საინფორმაციო სტრატეგიის ფარგლებში იყენებს ისეთ ინსტრუმენტთა ერთობლიობას როგორიცაა:

- კიბერშეტევები;
- სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული მედია საშუალებები;
- შუამავლები (third-party intermediaries);
- სოციალური მედია და ინტერნეტ „ტროლები“;
- პოსტ-სიმართლე (Post-Truth).⁴⁸

უნდა აღინიშნოს, რომ რუსეთის მხრიდან მსოფლიოს სხვადასხვა ნაწილში საკუთარი საგარეო პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად რბილი ძალის და პროპაგანდის გამოყენება სულ უფრო შესამჩნევი ხდება.⁴⁹ რუსეთის შესაბამისი სამსახურები წარმატებით იყენებენ კრემლის რეჟიმის მხარდამჭერი ნარა-

45 PsyOps-ფსიქოლოგიური ოპერაციები - მოწინააღმდეგის ჯარებსა და მოსახლეობაზე საინფორმაციო-ფსიქოლოგიური ზემოქმედების ღონისძიებების ერთობლიობა, რომელიც შეთანხმებულია მიზნების, ამოცანების, ადგილისა და დროის მიხედვით. Armistead L. ed. Information Operations: Warfare and the Hard Reality of Soft Power. Washington, DC: (2004). Potomac Books, Inc. [21]

46 Войска информационных операций — формирование Вооружённых сил Российской Федерации, находящееся в подчинении Министерства обороны. Гриняев Сергей, «Поле битвы — киберпространство», — Минск, 2004. [36-38]

47 კიბერძალები-კიბერარმია-კიბერრეზერვი-თანამედროვე ვირტუალურ სივრცეში არსებულ კიბერსაფრთხეებთან გამკლავებისა და ნეიტრალიზაციის მიზნით შექმნილი სამხედრო დანაყოფი.

48 პოსტ-სიმართლე არის რეალობის განზრახ დამახინჯება. იგი გამოიყენება იმ ფაქტების საჩვენებლად, რომლებშიც პირადი გრძნობები ან რწმენა უფრო მეტად მოქმედებს ვიდრე თავად ფაქტები. ეს ტერმინი არის ნეოლოგიზმი, ანუ ეს არის სიტყვა, რომელიც ახლახან გამოჩნდა ჩვენს სასაუბრო ენაში, დაახლოებით 1992 წელს ინგლისურად, როგორც პოსტ-სიმართლე, ემოციური ტყუილების დასახელება. იგი შედგება პრეფიქსი 'post' და სიტყვა 'truth'. სპეციალისტები უკავშირებენ ტერმინს პოსტ-ჭეშმარიტება სხვადასხვა პოლიტიკურ მოვლენებთან დაკავშირებით, რომლებიც ბოლო წლებში მოხდა. ლომთაძე გიორგი. რუსეთის რბილი და ხისტი ძალა საქართველოს წინააღმდეგ. თბილისი, ინტელექტი. 2017 [55]

49 (ინგლ. soft power) — საერთაშორისო პოლიტიკაში არსებული ცნება, რომელიც აღწერს ძალაუფლების გამოყენების,

ტივების შექმნისა და გავრცელების მეთოდს, ამახინჯებენ ისტორიულ ფაქტებს, ღირებულებით სისტემაზე მანიპულაციით და დეზინფორმაციით ცდილობენ ლეგიტიმაცია შესძინონ საგარეო ქმედებებს და მოახდინონ საკუთარი გეოპოლიტიკური ინტერესების გამართლება. ამკარაა, რომ საქართველოს მიმართ რუსეთის ინტერესი საკმარისად გამოკვეთილია და 2008 წლის შემდეგ ოკუპირებული ტერიტორიების ანექსისკენ მიმართულ ქმედებებთან ერთად აქტიურ კამპანიას ეწევა საქართველოს ევრო-ატლანტიკურ სტრუქტურებში გაწევრიანების შეფერხების კუთხით.

დასკვნა

ნაშრომზე მუშაობისას რამდენიმე მნიშვნელოვანი დეტალი გამოიკვეთა, კერძოდ ის, რომ საინფორმაციო ოპერაციების მნიშვნელობა ზოგიერთ ლიტერატურაში არასწორად არის გაგებული, მისი განხილვისას მთავარი აქცენტები გაკეთებულია კიბერშეტევებსა და თავდასხმებზე, კიბერსივრცეში განხორციელებულ საინფორმაციო მანიპულაციებზე, ასევე არ არის გამოჩენილი საინფორმაციო ოპერაციები საინფორმაციო ომისგან, რომელიც სხვა შინაარსის მატარებელია. საინფორმაციო ოპერაციები უფრო ზოგადი გახდა ვიდრე საინფორმაციო ომი. დანიშნულებით, იგი კონფლიქტის და კონფლიქტამდე მიმავალი მშვიდობის პერიოდში საინფორმაციო ზეგავლენის მოხდენის მიზნით გამოიყენება. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ თანამედროვე რეალობაში საინფორმაციო და ფსიქოლოგიური ოპერაციების სამხედრო შესაძლებლობებისათვის მიკუთვნება ალბათ განპირობებულია არსებული რეალობით, საომარი თეატრის კიბერნეტიზაციით, შესაბამისად მასთან გასამკლავებლად არაერთ ქვეყანაში შექმნილია კიბერარმია-კიბერძაღვები.

სამწუხაროდ, ეროვნული დონის ერთადერთი კონცეპტუალური დოკუმენტი, რომელშიც საინფორმაციო ომი მიჩნეულია და განსაზღვრულია საფრთხედ, არის საქართველოს კიბერუსაფრთხოების 2021 – 2024 წლების ეროვნული სტრატეგია და მისი სამოქმედო გეგმა. ალბათ, უდავოა, რომ მსგავსი დონის საფრთხე, რომლის წინაშეც ჩვენი ქვეყანა ყოველდღიურად დგას განსაზღვრული უნდა იყოს ეროვნული დონის სხვა დოკუმენტებშიც. სტატიაში ხსენებული საფრთხეები საინფორმაციო ომის და ოპერაციების სახით უნდა გამოცხადდეს და მიჩნეულ იქნას ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად და შემუშავდეს მათთან ბრძოლის ერთიანი სტრატეგია.

დასასრულს გვსურს აღვნიშნოთ, რომ რუსეთი საკუთარი სამხედრო და სპეციალური ძალების გავლენით, კიბერსაფრთხეებთან გამკლავებისა და ფსიქოლოგიურ ოპერაციებთან რეზისტენტულობის თვალსაზრისით, ინარჩუნებს ერთ-ერთი მოწინავე და ანგარიშგასაწევი ქვეყნის ადგილს. შესაბამისად, ჩვენს ქვეყანას მართებს ძალისხმევის მიმართვა სწორედ ამ კუთხით წინააღმდეგობის გაწევის თვალსაზრისით, რათა მოწყვლადი ქვეყნის სტატუსი შეიცვალოს ბრძოლისუნარიანი, ანგარიშგასაწევის სახელმწიფოს სტატუსით.

გამოყენებული ლიტერატურა

- ავალიშვილი ლევან, ლომთაძე გიორგი და ქვეზიშვილი სანდრო. კრემლის საინფორმაციო ომი საქართველოს წინააღმდეგ: პროპაგანდასთან ბრძოლის სახელმწიფო პოლიტიკის აუცილებლობა. თბილისი. თსუ. 2016.
- ლომთაძე გიორგი. რუსეთის რბილი და ხისტი ძალა საქართველოს წინააღმდეგ. თბილისი, ინტელექტი. 2017
- შუბითიძე ერეკლე. საინფორმაციო ომის მეთოდების ტრანსფორმაცია თანამედროვე საკომუნიკაციო შესაძლებლობების განვითარების ფონზე. თბილისი. მერიდიანი. 2021
- ავტორთა კოლექტივი, საინფორმაციო ომის არსი და მეთოდები. საინფორმაციო ომები: ისტორია, არსი და მეთოდები საინფორმაციო ომის არსი და თავისებურებები, თსუ 2022.
- Abrams, S. Beyond Propaganda: Soviet Active Measures in Putin's Russia. Connections: The Quarterly Journal. (2016)
- Armistead L. ed. Information Operations: Warfare and the Hard Reality of Soft Power. Washington, DC: Potomac Books, Inc. (2004).
- Arquilla J. Borer D. A. ed. Information Strategy and Warfare A guide to theory and practice. New York NY: Routledge (2007)
- Boghardt T. Soviet Bloc Intelligence and Its AIDS Disinformation Campaign. Studies in Intelligence. (2009)
- Бояркин В. В., Бояркина Л. А. Методы и цели ведения информационной войны в России. Изд-во Вече. 2018.
- Гриняев Сергей, «Поле битвы — киберпространство», — Минск, 2004.
- Литвиненко А.В. Примеры специальных информационных операций, «Специальные

გავლენის გაზრდის არამალადობრივ მეთოდს, როდესაც სამიზნე ობიექტის სურვილებისა და განწყობების განსაზღვრა ხდება მისი კეთილგანწყობის მოპოვების და არა იძულების გზით. Armistead L. ed. Information Operations: Warfare and the Hard Reality of Soft Power. Washington, DC: Potomac Books, Inc. (2004). [88-91]

информационные операции и пропагандистские кампании»; (Киев, 2000),
Макаренко С.И. Информационное противоборство и радиоэлектронная борьба в
сетецентрических войнах начала XXI века. — СПб. 2017.
Малявина В.В., Информационные операции: история и современность, 2015,
Зенгер Харро фон, Стратегемы, т.1-2. — М.: , Изд-во Эксмо, 2004.
Фукуяма Фрэнсис, Наше постчеловеческое будущее: Последствия
биотехнологической революции. — М.: Изд-во АСТ, 2008.
Шариков Павел, Информационные операции в современной военной стратегии.
России. Изд-во Эксмо, 2016.